

LA FUNCIO PÚBLICA DOCENT A CATALUNYA AL CAP DE DEU ANYS DE CATALÀ A L'ESCOLA¹

per Antoni MILIAN I MASSANA

Professor titular de Dret Administratiu de la Universitat Autònoma de Barcelona

---

No sembla gaire agosarat afirmar que cal que els mestres que exerceixen a Catalunya coneguin la llengua catalana, sobretot si tenim present que la llengua catalana és avui una assignatura incorporada als plans d'estudi, que, a més, s'ha reconegut als infants el dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual, ja sigui aquesta el català o el castellà, i, encara, que s'ha establert que determinades àrees del cicle mitjà i de la segona etapa de l'Educació General Bàsica han d'impartir-se necessàriament en llengua catalana.

L'afirmació, d'altra banda, no és gens original. Era compresa en les reivindicacions en favor de la catalanització de l'escola. Qui sap, però, si una mica més original no fóra, en canvi, constatar que encara avui —deu anys després d'haver-se aprovat el Reial Decret 2092/1978, de 23 de juny, pel qual s'incorporava la llengua catalana al sistema d'ensenyament a Catalunya— no existeix cap mecanisme legal —malgrat el que se'ns va voler fer creure amb motiu de la sentència del Tribunal Suprem de 16 de desembre de 1985² que garanteixi que els mestres que s'incorporen a Catalunya coneguin la llengua catalana.

Com vaig tractar d'explicar detingudament en la ponència «Drets lingüístics i funció docent a l'Educació General Bàsica a Catalunya», presentada a l'àmbit de Llengua i Dret del Segon Congrés Internacional de la

1. Aquest text és una ampliació de l'article que amb el títol «El català topa a l'escola» vaig publicar al diari «Avui» el dia 23 de juny de 1988.

2. Aquesta sentència va ser objecte de comentaris favorables per part de la classe política catalana. Vegeu, per exemple, els comentaris recollits pel diari «La Vanguardia» de 19 de desembre de 1985.

Llengua Catalana,³ era abans de l'esmentada sentència del Tribunal Suprem que existia un cert control del coneixement del català en els concursos-oposició per a ésser nomenat propietari definitiu d'una plaça escolar a Catalunya, control que, en canvi, no existia en els concursos de trasllat i que consistia en el fet que els mestres que, sense saber el català, s'incorporaven a l'ensenyament a Catalunya havien d'aprendre'l en un termini de dos anys, transcorregut el qual, si no n'acreditaven el coneixement, s'havien de traslladar forçosament a places de fora de Catalunya.

La sentència de 16 de desembre de 1985 va declarar nulla, precisament, la forma de control establerta en els concursos-oposició, declaració que significava, en principi, deixar només com a fórmula vàlida de control la que s'aplicava ja aleshores en els concursos de trasllat, fórmula que es reduïa a un mer compromís, per part dels mestres que obtenien plaça definitiva a Catalunya sense conèixer el català, d'obtenir-ne la capacitat en un termini màxim de quatre cursos.

Una fórmula, aquesta del compromís, d'estricta caràcter moral en mancar-li efectes jurídics (i, per consegüent, poc operativa), que poc després la Generalitat de Catalunya va fer extensiva, amb el Decret 18/1986, de 30 de gener, als concursos-oposició per tal de donar compliment satisfactori a la sentència de 16 de desembre.

En definitiva, deixant de banda si aquesta era l'única opció possible per a complir adequadament la sentència, avui ens trobem davant del fet que res no assegura —només l'establiment de determinades places «vacants de professorat per proveir amb titulació específica de català» en els concursos de trasllat en mitiga parcialment els efectes— que els nous mestres que s'incorporen definitivament a Catalunya coneguin la llengua catalana.

És aquesta una situació que convé capgirar urgentment, ja que la manca de professors capacitats és un fet. Per exemple, un simposi celebrat a Cornellà a les primeries de l'any 1987 posava en relleu la manca de professors per a atendre les peticions de pares castellanoparlants que desitjaven per a llurs fills l'ensenyament en català. Exigir el coneixement del català als mestres que han d'ensenyar a Catalunya no ha de ser entès, per tant, com una mesura discriminatòria sinó que és, en realitat, un estricte requisit de capacitat encaminat, precisament, a no discriminar els alumnes, que són els destinataris de la funció pública que el mestre exerceix.

Els arguments jurídics per a modificar la situació actual no escassegen. El mateix Tribunal Constitucional, en una sentència de 26 de juny de 1986 sobre la Llei Bàsica de Normalització de l'Ús de l'Euskera, posterior a la ja esmentada del Tribunal Suprem, afirmava que «nada se opone a que los poderes públicos prescriban, en el ámbito de sus respectivas competencias,

3. Aquesta ponència, podeu consultar-la al volum *Llengua i Dret. Treballs de l'àrea 5 del segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona-Andorra 1986*, publicat per l'Institut d'Estudis Autònomic, Barcelona, 1987, ps. 215 a 240.

el conocimiento de ambas lenguas para acceder a determinadas plazas de funcionario» sempre que, lògicament, es faci «dentro del necesario respeto a lo dispuesto en los arts. 14 y 23 de la CE y sin que en la aplicación del precepto legal en cuestión se produzca discriminación». Si connectem aquest pronunciament amb algunes afirmacions acceptades i recollides en la sentència abans esmentada del Tribunal Suprem («en materia de enseñanza, al concurrir no sólo el derecho de los funcionarios educadores sino también el de los niños aprendices, con el de los padres y de la sociedad y con la acción del Estado procede, realizando una interpretación sistemática de los preceptos constitucionales y estatutarios, llegar a la conclusión de la necesidad de que los profesores dedicados a la enseñanza básica conozcan las dos lenguas propias de la Comunidad autónoma de Cataluña, dado el sistema elegido por sus poderes públicos de garantizar a la enseñanza de las lenguas catalana y castellana, y en las lenguas catalana y castellana...») no sembla excessivament difícil concloure que entre aquelles «determinadas plazas de funcionario» es poden incloure les places corresponents a la funció pública docent. Així s'ha entès en el Dret comparat.

Per tot plegat, se'm fa difícil entendre que encara avui no s'hagi modificat el Decret 18/1986, de 30 de gener. Si la raó és la jurisprudència del Tribunal Suprem, cal recordar que la doctrina del Tribunal Constitucional el vincula. Tanmateix, res no impedeix de fer la regulació mitjançant una Llei del Parlament de Catalunya, disposició que, en cas de recurs, només seria fiscalitzable davant del Tribunal Constitucional. (Per cert, ningú no ha fet efectiu l'art. 18 de la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya, el qual ja estableix que «D'acord amb les exigències de llur tasca docent, els professors han de conèixer les dues llengües oficials».) Si la raó és el temor a encetar una discussió amb l'Estat sobre quina de les dues Administracions és la competent en matèria de funció pública docent, ja fóra hora d'aclarir aquest dubte i, mentrestant, d'exigir al Ministeri d'Educació la corresponsabilització en la qüestió lingüística, tan mal resolta a partir del Reial Decret 229/1981, de 5 de febrer. Finalment, si la raó és el temor a les reaccions que un canvi d'orientació pugui provocar en el col·lectiu de mestres, caldria aleshores destacar que malament aniríem si els interessos de patrimonialització corporativa prevalien sobre les exigències del servei.

En qualsevol cas, mentrestant, cada convocatòria que fa possible la incorporació definitiva de nous mestres desconexors del català és una nova cotilla —que s'afegeix a la ja complexa situació lingüística heretada (i només parcialment redreçada mitjançant els reciclatges)—⁴ que pot limitar irre-

4. Poc encoratjadors eren les dades que va aportar al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana la senyora Sara M. BLASI, aleshores Directora General d'Ensenyament Primari, en la seva ponència «El professorat d'EGB en el procés de normalització lingüística a l'escola pública», en relació amb el nombre de mestres amb titulació per a ensenyar *el i en* català. Segons podem llegir en el text mecanografiat de la ponència, només un 44,10 per cent del col·lectiu de 22.956 professors d'Educació General

meiablement la plena normalització del català a les escoles públiques. Diem irremeiablement perquè ja res no impedeix que aquells mestres que obtenen plaça definitiva a Catalunya hi romanguin fins a la seva jubilació malgrat desconèixer i no voler aprendre el català, i, endemés, perquè, com a conseqüència del descens de la natalitat, cada vegada són menys les places vacants per cobrir amb nou professorat i, consegüentment, cada vegada serà menor la possibilitat d'incorporar professors plenament capacitats. Les xifres de les places convocades en els concursos-oposició per a l'ingrés al cos de professors d'Educació General Bàsica a Catalunya en els darrers tres anys són ben eloqüents: 1.400 places el 1986, 800 places el 1987 i 260 places el 1988.⁵

Nogensmenys, aquestes xifres, connectades amb les dades recollides a la nota 4, accentuen la urgent necessitat d'aconseguir que els mestres no reciclats que exerceixen en l'escola pública de Catalunya —que en nombre són superiors als mestres que actualment s'hi incorporen de bell nou— arribin a assolir un coneixement suficient de la llengua catalana.⁶ Per a dur a bon terme aquesta tasca caldrà avaluar l'eficàcia del remodelatge que al reciclatge de català va introduir l'Ordre de 9 de juliol de 1985, per la qual s'estableixen les bases per a un pla que faciliti la normalització lingüística del professorat d'ensenyament primari i d'ensenyament secundari.⁷ De tota manera, sóc de l'opinió que la consecució d'una capacitació plena i generalitzada, que es tradueixi no sols en el coneixement del català —cosa que ja seria molt— sinó també en l'augment del seu ús actiu, només serà possible si aquella capacitació es vincula a les activitats de formació, per-

---

Bàsica que estaven en actiu a l'escola pública de Catalunya durant el curs 1985-86 tenia una titulació de català. En concret, d'aquests 10.124 professors que constitueixen el 44,10 per cent, 109 tenien la llicenciatura de filologia catalana, 5.293 eren mestres de català i 4.722 havien fet el primer cicle de reciclatge.

5. Aquestes convocatòries, podeu consultar-les respectivament al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 677, de 25 d'abril de 1986, núm. 819, de 23 de març de 1987, i núm. 972, de 30 de març de 1988.

6. Coincidim amb Josep M. ARTIGAL, el qual ha destacat que «durant els propers cinc anys el reciclatge lingüístic, i en conseqüència didàctic, de molts mestres ha de ser una de les fites més urgents i irrenunciables. *La catalanització de l'escola pública*, article publicat al diari «Avui» el dia 30 de juny de 1988. Per cert, una errada d'impressió, advertida i corregida l'endemà, havia omès una part del text que citeu aquí.

7. Entre les resolucions que han desplegat l'Ordre de 9 de juliol de 1985 podem destacar-ne dues de 30 de setembre de 1986 (nog núm. 753 i 757, de 15 i 24 d'octubre respectivament) i encara una altra de 2 de desembre del mateix any (nog núm. 785, de 2 de gener de 1987).

8. Potser aquesta connexió, a més —depèn de com s'organitzin les activitats—, facilitarà als professors l'adquisició de la capacitació dins de l'horari de treball sense haver d'assistir a cursos que tenen lloc després de la jornada laboral, cosa que ha implicat fins ara un esforç i, en conseqüència, ha esdevingut una barrera.

feccionament i renovació pedagògica que s'organitzin dins del marc de la reforma educativa iniciada.⁸

Som, per acabar, davant d'unes qüestions que cal afrontar decididament i que haurien de ser, a la vegada, objecte de tractament a l'ensenyament secundari si no es vol que la normalització del català topi, també més tard, amb la incapacitat lingüística del personal docent d'aquest nivell posterior. Deu anys després del Reial Decret de 23 de juny de 1978, pel qual s'incorporava la llengua catalana al sistema d'ensenyament a Catalunya, no hem estat capaços, al meu entendre, de bastir una estructura que garanteixi suficientment la incorporació de la llengua catalana a l'escola. Per això ens preguntem si encara caldrà esperar molt de temps per a rebre-hi.